

Η „ΑΛΗΘΕΙΑ“ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ

Ο συνεργάτης μας και διευθυντής της Κυπριώτικης «Αλήθειας» κ. Μ. Δ. Φραγκούδης είχε δημοσιεύσει τις προάλλες στο «Νουμά» (φύλλ. 164, σελ. 1) ένα άρθρο του με τον τίτλο «Τό κακό κ' η γιαιτριά του». Τό άρθρο αυτό, που χτυπούσε γερά τό Σχολαστικισμό και τήν Καθαρεύουσα, τό ξανατύπωσε στην «Αλήθεια» και τό ξανατύπωμά του τάραξε τούς Κυπριώτες αντιδημοτικιστάδες, ώσπου ένας άπ' αυτούς βγήκε νά διαφεντίσει άπό τις στήλες της «Αλήθειας» τήν προκομμένη καθαρεύουσα με σάπια επιχειρήματα, παρμένα όλα άπό τήν Ψευτιά κι άπό τήν Πρόληψη.

Σας φτάνει αυτό τό κοματάκι για νά νιώσετε σε τί σάπια θέμελα έχτισε ο Κυπριώτης αντιδημοτικιστής τό καθαρευουσιάνικο κάστρο του;

«...Τί σγέσιν όμως έχει με τό ζήτημα τούτο «ή προκομμένη μας καθαρεύουσα;» Νά τροποποιηθῆ τό σύστημα βεβαίως, τά βιβλία, ή διδασκαλία, αλλά διατι νά εισαχθῆ ή δημόδης; Έκτος; εάν πρόκειται νά ιδρύσωμεν σχολεία ξένων γ λ ω σ ω ν. Φροεΐτε πράγματι σοβαρώς, ότι εισώθη τό έθνος, όταν ο ύπουργός των στρατιωτικών χρειάζομενος πυρίτιδα, ής κυρίως έχει ανάγκην τό έθνος, εΐπη αυτήν «μπαρούτι» ή ότι θα άρθῆ ο ζενικός έλεγχος, όταν τόν ονομάσωμεν «αντάντεμα» και τούς εν αυτώ αντιπροσώπους των ξένων δυνάμεων «ανταντάδες;» Θα ύποχωρήσουν ο Ι Θεορίται του Θερίσου, όταν ο πρίγκηψ Γεώργιος αποφασίσῃ νά εκμάθῃ τήν γλώσσαν του Ψυχάρη και νά μετονομασθῆ εις «πρίντζηπας;» και θα λυθῆ εδῶ τό άρχιεπισκοπικόν ζήτημα, όταν ο «Άγιος Κιτίου κάμη ήμολογίαν πίστεις εις τήν γλώσσαν του Πάλλη και εξήγησῃ τό «Μνήσθητί μου κύριε, όταν έλθης εν τῇ Βασιλεία σου» «νά μ' ένθυμάσαι, αφεντικό, όταν έλθης στα πράματα...»;

Άλλα επιχειρήματα πιδ γερά και πιδ άληθινά δε βρήκε ο Κυπριώτης αντιδημοτικιστής νά πολεμήσει τῇ ζωντανῇ εθνική μας γλώσσα. Τά ίδια και τά ίδια. Τήν Ψευτιά και μοναχά τήν Ψευτιά. Πουθενά στο μεταφρασμένο Ευαγγέλιο του Πάλλη δε βρίσκεται ή φράση «Νά μ' ένθυμάσαι, αφεντικό, όταν έλθης στα πράματα». Άς μας τό δείξει και του ήρμιζόμεστε νά γίνουμε όλοι καθαρευουσιάνοι, ψευτες δηλαδή σαν και λόγου του, κι ο «Νουμάς» νάρχινῆσει νά βγαίνει στην καθαρεύουσα. Στο βιβλίο του Πάλλη («Η Νέα Διαθήκη κατά τό Βατικανό χειρόγραφο μεταφρασμένη άπό τόν Άλεξ. Πάλλη. Λίβερπουλ 1902) στη σελίδα 209, άράδα

11, νά πώς μεταφράζεται τό «Μνήσθητί μου Κύριε»: «Ίησοῦ, θυμήσου με διαν πῆς σῆ βασιλεία σου». Μά με τούς ψευτες και τούς κακόπιστους είναι ντροπή νά συζητάει κανείς. Γίνεται σαν και δαύτους.

Άς είναι. Ό,τι και νά πούμε έρχεται σαν παραπεπιστό, άφου ο διευθυντής της «Αλήθειας» τουλούμισσε άλύπητα τόν πατριώτη του αντιδημοτικιστή με μιá σημείωση κάτου άπό τό άστείο άρθρο του, που αξίζει νά περαστεί άλάκαρη και στο «Νουμά», αν και γραμμένη, άπό ανάγκη, στην καθαρεύουσα. Ίδου την:

«Σεβόμενοι τήν γνώμη παντός, όταν αυτή μάλιστα άπερρή άπό χρησηστοῦ συνειδότης, δημοσιεύομεν εύχαρίστως τήν εις τό άρθρον μας εις τόν «Νουμά» άπάντησιν του άγαπητοῦ φίλου, όστις πεποιθότως φρονεί μετά των έννενηντα δυστυχώς εκατοστών των γραμματισμένων Έλλήνων, ότι ύπερασπίζων τήν καθαρεύουσαν ύπεραμύνεται τό όλιγώτερον των Σκιών των Σαλαμινομάχων! Και ή πίστις αυτή ή άφελής είναι ίσως ή μόνη των έλαφρονική περιπτωσις.

«Άπάντησιν ή άναίρεσιν των υπό του άγαπητοῦ φίλου γραφομένων δέν προτιθέμεθα βεβαίως νά γράψωμεν εδῶ, και διότι αι στήλαι πολιτικῆς έφημερίδας είναι ήκιστα κατάλληλοι διά γλωσσικήν συζήτησιν, και διότι τό πλείστον του Κυπριακού κοινου δέν θα γνωρίζῃ βεβαίως οὔτε κῆν περί τινος πρόκειται. Έδαφος άλλως τε συζητήσεως έλάχιστον ύπολείπεται μετά τόσην παρενόησιν του ζητήματος. Διότι δέν πρόκειται ποσῶς, ως φαίνεται πιστεύων ο άγαπητός φίλος, περί αντικαταστάσεως όλίγων λέξεων, αλλά περί καθαράς άβαρίας τόσου άχρήστου φόρου τύπων και καταλήξεων νεκρών, οι όποιοι έπαυσαν άπό αιώνων πολλών νά έπανθοῦν επί ανθρωπίνων χειλέων, και οι όποιοι σήμερα δέν χρησιμεύουν ή εις τό νά βασανίζουν και άποβλακώνουν τήν άτυχή Έλληνικήν φυλήν, ήτις εις τόν Μινώταυρον αυτόν της γλώσσης έπλήρωσε και πληρώνει τόν βαρύτερον των φόρων, φόρον οὔχι πλέον χρήματος, άλλ' οὔτε αίματος, άλλ' φόρον πνεύματος και νοῦ!

«Διότι ή καθαρεύουσα, οὔδέποτε, οὔδ' μετ' αιώνων, θα καταστῆ κοινή γλώσσα του Έλληνικού λαου, τά δε πτωχά παιδιά θα είναι αιώνιως καταδικασμένα νά μένουν ήμιμαθη και έστερημένα πρακτικῶν γνώσεων και καταδικασμένα έπομένως, όταν μεγαλώσουν, νά παραγκωνίζωνται υπό των αντιπάλων εθνοτήτων.

«Μεταρρυθμισις του εκπαιδευτικού συστήματος και καθαρεύουσα είναι δύο πράγματα άσυμβίβαστα και ένόσω οι μαθηται είναι ύποχρεωμένοι νά καταναλώσωσι 15 ή και 20 πολλάκις ώρας εκ των 30 των εργασιμων της εβδομάδος προς εκμάθησιν του τυπικου και της συντάξεως και των άνωμαλιών της αρχαίας τήν όποιαν και πάλιν δέν θα μάθουν και ήτις εις τίποτε δέν θα τους χρησιμεύσῃ, πῶσα άλλη πρακτική και θετική γνώσις θ' άποκλείεται κατ' ανάγκην των Έλληνικῶν σχολείων και ο Έλληνας θα εξακολουθῆ άπ' άπειρον εκκολλητόμενος βαθμηδόν και εξελισσόμενος εις τό επικίνδυνον σημείον τό όποιον χαρακτηρίζει ο άρθρογράφος ως δικηγορισμόν και πολιτειολογίαν ή σχολαστικισμόν.

«Έδῶ λοιπόν έγκείται του πράγματος ή οὔσια και οι καταπολεμούντες τήν ζωντανήν του λαου γλώσσαν, τήν γλώσσαν τήν εὔστροφον και άρμονικήν ήτις εκφράζει λεπτότατα πῆν ανθρωπίνον κίθηημα μέχρις αυτών των φιλοσοφικωτέρων και άφρημένων έννοιών, πρέπει νά έμβαθύνουν εις του ζητήματος τήν υπερτάτην σπουδαιότητα, ήτις διά τουτο ακριβῶς κάμνει τόν άγῶνα των δημοτικιστών ένα άγῶνα αυτό τουτο άγιον, ένα άγῶνα ύπέρ αυτου του μέλλοντος της φυλής.

«Και αυτή σημειωτέον είναι μόνον ή πρακτική, ή έμπορική οὔτως εΐπειν, άποψις του ζητήματος. Άλλ' είναι και άλλη ή ύψηλοτέρα και ευγενεστέρα. Διότι «οὔκ επ' άρτω μόνον ζήσεται ανθρωπος». Ένα έθνος δέν τρέφεται, τί διαβόλο, μόνον με δοτικῆς και με τεχνολογίαν και με σχόλια σχολαστικά, άλλ' έχει ανάγκην διά νά μορφωθῆ και ν' αναπτυχθῆ και νά συγκινήθῃ και νά εξαρθῆ και νά μεγαλοουργῆ κάποιαις τροφῆς πνευματικωτέρας, όλίγης ποιήσεως, όλίγου δράματος, όλίγου διηγήματος, όλίγων τέλος έργων φαντασίας.

«Άλλ' ή καθαρεύουσα είναι όλως άνίκανος νά παραγάγῃ τοιαῦτα έργα, και τούτο τό δυσλογούσι και αυτοί οι λογικώτεροι των θιασωτών της, άφου μετά βασιλείαν τόσων ετών δέν έχει νά μας δείξῃ οὔτε ένα βιβλίον, τό όποιον νά ζήσῃ αν οὔχι εις τούς αιώνας, άλλ' οὔτε επί μιαν άπλοῦστατα γενεάν.

«Τούτο δέν είναι βεβαίως λάθος του Έλληνικου πνεύματος, διότι τότε θα εύρισκόμεθα πρό μιζς χρεωκοπίας έντελους και άπελπιστικῆς της Έλληνικῆς φυλής, άλλ' της γλώσσης αυτου, ήτις δέν έχει εν έαυτῇ στοιχεία βιώσιμα, ώστε νά γεννήσῃ έργα μεγάλα και υγιᾶ, και άπεδείχθη άνίκανος νά εκφράσῃ τρεΐς έννοιαι ύψηλοτέρας της συνήθους άρθρογραφίας της ρουτίνας.

«Και τώρα είναι ελεύθερος νά φρονῆ ό,τι θέλει ο

ΔΟΥΚΙΑΝΟΥ

Ο ΨΕΥΤΗΣ

(Η άρχή του στο περασμένο φύλλο)

— Σωστά μιλείς, του λέω, γιατί θα πιστεῖσαι βέβαια, αν τάβλεπα· μά τώρα, θαρρῶ, πρέπει νά με συμπαθῆστε, άφου δέν μπορῶ νά βλέπω καθαρά οπως είσεΐς. Είρω όμως ότι ή Χρυσίδα, που λέει, είναι γυναίκα έρωτιάρα κ' έροκολόβολη και δε βλέπω για ποιο λόγο χρειαστήκατε τόν πῆλιγο μανταφόρο και τόν Ύπερβόρειο μάγο και τό Φεγγάρι τό ίδιο γι' άφτην, που με είκοσι δραχμές μπορούσατε νά τήν πάτε στους Ύπερβόρειους. Γιατί ύποχωρεΐ παραπολύ σ' άφτό τό ζόρκι ή γυναίκα και παθαίνει τό αντίθετο με τά φαντάσματα· επειδή εκείνα, αν ακούσουν κανένα χτύπο άπό χάλκωμα ή σίδερο, φέβγουν—κι άφτά είσεΐς τά λέτε—ένφ' άφτη αν βροντήσῃ πουθενά άσημι τρέχει κατά τόν ήχο. Άλλως τε παραξενεύουμαι μ' άφτόν τό μάγο πῶς,

άφου μπορεΐ νάγαπηθῆ ο ίδιος άπό τις πιδ πλούσιαις γυναίκες και νά παίρνῃ άπ' άφτες δλάκερα τάλαντα, είναι τόσο μικρόλογος που για τέσσερες μνές καθεται και σκοτόνεται νάγαπηθῆ ο Γλαφκίας.

— Εΐσαι άστεΐος, εΐπε ο Ίωνας, νά κῆνης τόν άπιστο σ' όλα. Έγώ όμως μ' έφχαρίστηση θα σε ρωτούσα, τί λές γι' άφτους που τούς δαιμονισμένους γιατρέβουν άπό τό κακό τους, καθολοκληρία ξεμαγέθοντας και τά δαιμόνια. Κι άφτά δέν είναι ανάγκη νά τά λέω εγώ, γιατί όλοι ξέρουν τό Σύρο άπό τήν Παλαιστίνη, τό μάστορη στα τέτοια, που ζυμα παραλάβῃ όσους σεληνιαζονται και στρηφογυρίζουν τά μάτια τους και γιομίζουν μ' άφρό τό στόμα τους κάνε καλά και τούς στέλνει γερούς στο σπίτι τους, άφου τούς γλυτόσῃ άπό τό κακό παίροντας μεγάλη πλερωμή· γιατί όταν σταθῆ κοντά στους κατάκοιτους και ρωτήσῃ ποῦθε μπῆκε τό δαιμόνιο στο κορμί, ο άρρωστος ο ίδιος δε μιλάει, μά τό δαιμόνιο άποκρίνεται ελληνικά ή βαρβαρικά ή άπ' όποιον τόπον είναι ο άρρωστος, με ποιον τρόπο κι άπό που μπῆκε στον ανθρωπο. Κ' εκείνος λέγοντας ζόρκια, κι αν δέν ακούσῃ, και φοβερίζοντας, διώχνει τό δαιμόνιο. Έγώ τουλάχιστο είδα δαιμόνιο νά βγαίνῃ μάθρο και σαν καπνιά στη θωριά.

— Δέν είναι σπῆλαϊτο, εΐπε εγώ, νά βλέπῃς τά

τέτοια εσύ, ο Ίωνας, που σου παρουσιάζουνται κ' οι ιδέες οι ίδιες, όσες ο πατέρας σας ο Πλάτωνας διδάχκει, πῶμα κτοτεινό για έμᾶς τούς κοντόθωρους.

— Μά μονάχα ο Ίωνας, πρόστεσαν ο Έφρατης, είδε τά τέτοια, και δε συναπάντησαν κι άλλοι πολλοί ρηντάσματα, άλλοι τῇ νύχτα κι άλλοι τῇ μέρα; Έγώ τουλάχιστο όχι μιá, μά χίλιες φορές έχω ιδεί τά τέτοια· και στην αρχή, είναι αλήθεια, τρώμαζα μ' άφτά, μά τώρα άπό τῇ συνήθεια δε μου φαίνεται νά βλέπω τίποτα παράξενο, και προπάντων άπό τόν κειρό που ο Άράπης μούδωσε τό δαχτυλίδι· τό φτιασμένο άπό τό σίδερο της φούρκας και μούμαθε τό πολυονόματο ζόρκι, εξόν πιά, αν δε θα πιστέψῃς κ' έμένα, ο Τυχιάδης.

— Και πῶς είναι βολετό, του άπάντησα, νά μῆν πιστέψω τόν Έφρατη τό γιό του Δείωνα, σοφό ανθρωπο, και που προπάντων λέει τῇ γνώμη του λεφτερα μέσα στο σπίτι του όπως κι αν θέλῃ;

— Τουλάχιστο, εΐπεν ο Έφρατης, άφτό για τό εΐδωλο, που παρουσιάζεται κάθε νύχτα σ' όλους του σπιτιου και σε παιδιά και σε νιους και σε γέρους, δε θα τάκούσης μονάχ' άπό μένα παρὰ κι άπ' όλους τούς δικούς μου.

— Για ποιο εΐδωλο; του λέω.

φίλος άρθρογράφος· αλλά κηρυττόμενος τόσον σφοδρός πολέμιος τῆς δημοτικῆς εἶναι ὡς νὰ καταδικάζῃ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν εἰς αἰώνιον ζηροφαγίαν ἄρτου καὶ τυροῦ, ὡς ἔγραψεν ἄλλοτε χαριέστατα ὁ δαιμόνιος τῶν «Εἰδώλων» συγγραφεύς.

Μ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

(«ΑΔΗΘΕΙΑ» Δεμοσῶ, ἀριθ. 415, σελ. 1).

ΣΟΝΕΤΤΑ

ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ

Στὸν κ. Φωτιάδη.

Μυριόχρονη τῆς ἡδονῆς ἂν λάχαινες μιὰ βροῦση, τῆ δίψα σου τὴν ἀσελγῆ νὰ βύσῃ δὲ θὰ ἠμποροῦ· σὰ δρόμος μυριοπλόκαμος, στὸ λάβρο σου μεθῆσι μέσ' στὴν ἀγκάλῃ σου ἔλυωνες κάθε στιγμὴ καὶ κόρη.

Κι ἄμα ἡ λαγνεῖα σοῦ πύρωσε τὰ φρένα, νά σοῦ προσιάξεις τὸ θηγάτ' σου, ποῦ τρέμοντας σέθωρει, μὲ ἀρώματα βαρύτιμα, μὲ δοῦ καὶ κυπαρίσι ἓνα βιωμὸ ψηλότερο κ' ἀπ' τοῦ Λιβάνου τὰ ὄρη.

Κ' εἶται μιὰ νύχτα, τρομερὸς ποῦ ἐμούγκριζε τυφώνας, ἀπ' τὶς παρθένες κυκλωτὸς τῆς μαύρης Βαβυλώνας στὴν ἐκατόμβῃ δλόχρυσος πυργώθηνες σαιράτης.

Τρίζουν οἱ φλόγες τῶν ἀβρῶν σαρκῶν κ' ἡ εἰδω-
[διά τους,
ἀπὸ κραοῦ, σὲ μέθυσε μὲ φλογεροῦς θανάτους, ὡς που ἀναλύθης σὰ δαυλὸς στὸν τάφο τῆς ἀγάπης.
'Απρίλης τοῦ 1904

ΦΙΑΤΡΟ

Στὸν ἀγαπημένο μου Ζ. Φυτίλη

Κοιλοπονώντας πλάγιασε στὸ πουπουλένιο στρώμα ἡ ἀρχοντοπούλα ἡ ὁμορφῆ, μικρόχρονη πρωιάρῃ· μέσ' σὲ βελούδα χνουδατὰ τὸ φαρφουρένιο σῶμα ἀκέρηα δυὸ μερόνυχτα κυλιέται μὲ λαχτάρα.

Τέτοια σκλήρῃ κοιλοπονιά δὲ μεταστάθῃ ἀκόμα κ' ὄλες οἱ σκιάβες γύρω τῆς, χλωμὲς ἀπ' τὴν τρο-
[μάρα,

— «καλὰ σαράντ', ἀφέντισσα» — φωνάζαν μὲνα
[σιόμα,
σὰ βγήκε πλειὸ ἀπ' τὰ σπλάχνα τῆς ἡ ζωντανῆ κα-
[τάρα.

Γλύτωσε ἡ μάννα κ' ἔσκυψε γλυκόγελη νὰ μάθῃ τί γέννησεν.—'Αλλοίμονον! δὴ καὶ φαρμακεμένη, ποῦ ἀπ' τὰ βελούδα ἐγλύστρησε καὶ σάχηρια δάση
[ἐχάθη.

Μὲ χρόνια ἡ δόλια ξεφυγῆ στὴν κλινῆ τῆς τὴν ἴδια καὶ ἄμ' ἄκουσε πῶς ἀναφαν τὰ δάση, ξαφνιασμένη ρωτῆ ἡ ἐτοιμοθάνατη:—Νὰ καίονται καὶ τὰ φίδια;

Φλεβάρης τοῦ 1905

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΒΟΣΠΟΡΙΤΗΣ

Ο ΚΑΛΟΣΓΟΥΡΟΣ

(Σημειώματα ἐνὸς μαθητῆ του).

'Αξιότιμε Κύριε,

Πρόθυμα σὲ στέλνω τὰ σημειώματα ποῦ μοῦ κάματε τὴν τιμὴ καὶ μοῦ ζητήσατε γιὰ τὸ δάσκαλό μου, τὸ μακαρίτη Καλοσγούρο. Τὰ στέλνω τόσο προθυμότερα, ποῦ μοῦ δίνεται ἡ εὐχάριστη εὐκαιρία νὰ ἐκφράσω μιὰν ἀκόμη φορὰ, κὶ ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ «Νουμά», τὴν ἀγάπῃ κὶ ὅλη τὴν εὐγνωμοσύνη ποῦ αἰσθάνομαι πρὸς τὴ μνήμη του. Αὐτὸς μοῦ ἔνοιξε τοὺς πρώτους ὁρίζοντες πρὸς τὴ ζωὴ τοῦ πνεύματος, καὶ μένω ἀκόμη μὲ τὴ λύπη ποῦ ἡ μοῖρα τόσο γρήγορα μοῦ τὸν ἐζήλεψε.

Τὶς πρώτες μέρες τῆς γνωριμίας μας, καὶ εἶχα τότες μόλις δεκατὴντε χρόνια, ἄρχισε νὰ μοῦ μιλή γιὰ τὸ Σολωμὸ, τοῦ ὁποῦ τὸ νόμα μου ἦταν ἄγνωστο. Οἱ δασκάλοι μου ἦσαν πολὺ εὐσυνείδητοι γιὰ νὰ βγῶν ἀπὸ τὴν ἐπιστημότητα τῆς γραμματικῆς καὶ νὰ μοῦ πῶν πῶς ὑπάρχει κ' ἓνας Σολωμὸς. Γραμματικὴ καὶ Συνακτικὸ ὅσο θέλετε, δυὸ καὶ τρεῖς ὥρες τὴν ἡμέρα. Ὅταν ἐφευγα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀντηχοῦσαν ἀκόμη στ' αὐτιά μου ὅλα τὰ ρήματα εἰς μὲ, ἤξερα ποῦ πρέπει νὰ λέμε ἀνοικωχὴ καὶ ὄχι ἀνακοχί, καθομιλημένη καὶ ὄχι καθομιλουμένη, δὲν εἶχα ὅμως ἀκούσει ἀκόμη τὶς πρώτες στροφές τοῦ Ὑμνου. Καὶ εἶχα τελειώσῃ μὲ ἄριστα τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τρία—καὶ μόνον—ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς Κερκύρας. Καὶ δὲν εἶμαι ἐξαίρεση. Γιατὶ στὴ

Γενεῦν, μιὰν εικοστὴ πέμπτη Μαρτίου, ἀπὸ εἰκοσι καὶ περισσότερους φοιτητὰς, ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς ἐλεύθερης καὶ δούλης Ἑλλάδας, τὰ δυὸ τρίτα δὲν ἤξεραν τοῦ Ὑμνου παρὰ τὸν πρώτο στίχο ἢ καὶ κανένα. Κ' εἰδὼ ἀκόμη ἔκουσα νέους εὐπαιδευτοὺς καὶ φιλομαθεῖς νὰ ὀνομάζον τὸ Σολωμὸ ἀγράμματον.

Στὲς ὡραῖες ὄχθες τῆς λίμνης τῆς Γενεῦς καὶ τοῦ Ροδανοῦ, τῆς λίμνης ὅπου, ὅταν βγαίη ὁ ἥλιος, καθρεφτίζεται βαθύ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ τὸ χρῶμα, ὁ μακαρίτης μοῦ μιλοῦσε γιὰ τὸ Σολωμὸ καὶ γιὰ ὅ,τι ἄλλο μπορούσε νὰ φωτίσῃ τὸν παιδικὸ μου νοῦ. Μιὰ μέρα ἀνοιξιάτικη, σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς μαγευτικὰς ἐκείνες στιγμὰς ὅπου ὅλα εἰσιγούσαν καὶ δὲν ἀκούετο παρὰ τὸ κύμα νὰ σπᾶν στὶς πέτρες, ἐθυμήθηκα τοὺς στίχους τοῦ Πινδεμόντη:

'Ἐτσι κὶ ὁ ποταμὸς, ποῦ ἀπ' τὴν καθάρια λίμνη, τῆς Γενεῦς καμάρι, γαλανὸς προβαίνει.

κ' ἐπρόσθεσε: «Τὴν ἴδια σχεδὸν εἰκόνα εἶχα φαντασθῆ μεταφράζοντας τοὺς στίχους αὐτοὺς τοῦ Πινδεμόντη».

'Ἄλλη φορὰ, στὰ ἴδια ἐκεῖνα μέρη, ἄρχιζε μὲ φωνὴ σιγαλὴ, ποῦ καμιά τέγγη δὲν ἐστόλιζε, ἀλλὰ ποῦ τὴν ἐκφρασὴ τῆς ἀντλοῦσε ἀπὸ βαθύτατο αἶσθημα.

'Ἐστῆ' ὁ Ἐρωτας χορὸ μὲ τὸν ξανθὸν Ἄπριλη, κτλ. κ' ἐξακολουθοῦσε ὡς ποῦ ἡ μνήμη τὸν ἀπάφηνε. Καὶ λίγα βήματα παραπέρα:

Δὲν εἶναι χόρτο ταπεινὸ, χαμέδεντρο δὲν εἶναι, Βρύσες ἀπλώνει τὰ κλαδιὰ τὸ δέντρο στὸν ἀέρα...

καὶ μοῦ ἔδειχνε τοῦ κάθε στίχου τὴν ὁμορφιά, ἐπέμνε σ' ἐκφράσεις σὰν τὸ «βρύσες ἀπλώνει τὰ κλαδιὰ» καὶ ἄλλες ποῦ ὠνόμαζεν εὐρήματα, μ' ἓνα λόγο, ἤθελε νὰ μοῦ μεταδώσῃ ὅ,τι ὁ ἴδιος βαθύτατα αἰσθάνετο. Ὅταν ἄκουσα νὰ μοῦ ἀπαγγέλῃ τὴ «Φαρμακεμένη», τὸν ἐρώτησα γιατί ὅταν διαβάζω, τὸ ἴδιο ποίημα δὲν τὸ βρίσκω τόσο ὡραῖο ὅσο ὅταν τὸ ἀκούω. «Εἶναι, μοῦ εἶπε, ποῦ δὲν σ' ἐσυνείθισαν νὰ βρισκῆς τὴν ὁμορφιά σ' ἓνα ποίημα. Κὶ αὐτὸ ἀποτέλεσμα τοῦ σχολεῖου. Οἱ τύποι, οἱ τύποι: χωρὶς νόημα στρεβλώνουν τὸ φυσικὸ αἶσθημα τῆς νεολαίας, ποῦ ἡ ἀληθινὴ παιδεία πρέπει νὰ σέβεται καὶ νὰ καλλιεργῆ». Τὸ «Μητέρα μεγαλόψυχη» τὸ ἄκουσα συγχὰ ἀπὸ τὸ στόμα του μὲ τὴν παρατήρησιν: «Πόσοι γνωρίζουν στὴν Ἑλλάδα αὐτοὺς τοὺς στίχους;»

— Δὲν ἔχεις ἰδεῖ, ἀποκρίθηκα, ἄμα μπαίνης στὴν ἀβλὴ νὰ στίκεται ἓνα εἶδωλο ὁμορφότατο, ἔργο τοῦ Δημήτριου, ποῦ φτιάκει εἰδῶλα ἀνθρώπων;

— Μήπως λὲς ἐκεῖνο, τοῦ λέω, ποῦ ρίχνει τὸ δίσκο, τὸ σκυμμένο σὰ νῆμα ἐπὶ τοῦ νῆμα νὰ τόνε ρίξῃ, ποῦ κοιτάζει: κατὰ τὸ χέρι ποῦ κρατᾷ τὸ δίσκο, ποῦ ἀλαφρολυγίζει τὸ ἓνα πόδι του καὶ ποῦ φαίνεται ὅτι θὰ σηκωθῆ μαζί μὲ τὸ ριζῆμα;

— Ὅχι: κείνο, μοῦ λέει, γιατί κὶ ἀφτὸς ὁ δι-σχορρίχτης, ποῦ λὲς, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Μύρωνα· μήτε γιὰ τὸ σιμοτινὸ του λέω, ποῦ δίνει τὸ κεφάλι του μὲ κορδέλα, τὸν ὁμορφο, γιατί κὶ ἀφτὸ εἶναι ἔργο τοῦ Πολύγνωτου. Μὰ χρισί τους ἀφτὸς ποῦ εἶναι δεξιά καθὼς μπαίνεις καὶ ποῦ ἀνάμεσὸ τους εἶναι στημένα καὶ τὰ ἔργα τοῦ Κριτία καὶ τοῦ Νησιώτη, οἱ τυραννοφονιάδες. Ἄν εἶδες ἐστὸ κοντὰ στὸ τρεχάμενο νερὸ κανέναν κοίλαρα, καραφλό, μισόγυμνο, ξακουστὸ γιὰ τὶς φλέβες του, μὲ μερικὰς τρίχες τῆς γενειάδας του ἀνεμισμένες, ὅμοιο μ' ἀληθινὸν ἄνθρωπο, γιὰ κείνονα λέω ὁ Πέλιχος ὁ στρατηγὸς φαίνεται πῶς εἶναι.

— Μὰ τὸ Δία, τοῦ εἶπα, εἶδα κάποιονε δεξιά ἀπὸ τὸν Κρόνον ποῦ φορεῖ κορδέλες καὶ στεφάνια ξερά, μὲ τὸ στήθος γιομάτο χρυσόφυλλα.

— Ἐγὼ λοιπόν, εἶπεν ὁ Ἐφικράτης, τὰ χρι-

σωσα κείνα, ὅταν μὲ γιάτρεψε ποῦ χάνομουν κάθε τρεῖς μέρες ἀπὸ πυρετὸ.

— Μὰ ἦτανε καὶ γιατρός, τοῦ λέω, ὁ φίλος μας ὁ Πέλιχος;

— Εἶναι καὶ μὴν κοροϊδεῖς, ἀποκρίθηκα ὁ Ἐφικράτης, ἀλλίως θὰ σὲ παιδεύῃ πολὺ γλήγορα. Ἐγὼ ξέρω τί μπορεῖ νὰ κάνῃ ἀφτὸ τὸ εἶδωλο ποῦ τὸ περιγελάς ἐσύ. Ἡ φανταζέσαι ὅτι δὲν εἶναι στὸ χέρι του καὶ θέρμες νὰ στέλνῃ σ' ὅποιους θέλει, ἀφτὸ καὶ νὰ τὶς διώχνῃ τοῦ εἶναι βολετὸ;

— Ἄς εἶναι ψυχόπονο, εἶπα ἐγὼ, τὸ εἶδωλο καὶ καλόγνωμο, μὴ κ' ἔχει τόση δύναμη. Μὰ καὶ τί ἄλλο λοιπόν τὸ βλέπετε νὰ κάνῃ ὅλοι τοῦ σπιτιοῦ;

— Ὅταν καλονυχτώσῃ, εἶπε, ἀφτὸ κατεβῆ κείνο ἀπὸ τὸ στήριγμά του ὅπου στίκεται, φέρνει γύρω τὸ σπῆτι καὶ τὸ συναπαντοῦν ὅλοι, καμιά φορὰ τὰκοῦν καὶ νὰ τραγουδάῃ, μὰ δὲν ὑπάρχει κανένας ποῦ νὰ τὸν ἐβλαψῆ γιατί ἀρκεῖ νὰλλαξοδρομίζῃ μονάχα· καὶ κείνο περνάει χωρὶς νὰ πειράξῃ καθόλου ὄσους τὸ εἶδαν. Καὶ μάλιστα τὶς περισσότερες βολὲς καὶ λούζεται καὶ παίζει ὅλη τὴ νύχτα, ποῦ μπορεῖς νὰκοῦς τὸ θόρυβο τοῦ νεροῦ.

— Πρόσεξε τὸ λοιπόν, τοῦ λέω, μήπως καὶ τὸ εἶδωλο δὲν εἶναι ὁ Πέλιχος παρὰ ὁ Κρητικὸς Τάλος

ὁ γιὸς τοῦ Μίνωα· γιατί καὶ κείνος ἦταν κάποιος χαλκωματένιος τριγυριστὴς τῆς Κρήτης. Κὶ ἂν δὲν ἦταν, ὁ Ἐφικράτης, καμωμένος ἀπὸ χάλκωμα παρὰ ἀπὸ ξύλο, τίποτα δὲν τὸν ἐμποδίζε νὰ μὴν εἶναι ἔργο τοῦ Δημήτριου, παρὰ κανέναν φτιάσμα τοῦ Δαίδαλου· τὸ σκεῖ τοὐλάχιστο, καθὼς λὲς, κὶ ἀφτὸ ἀπὸ τὸ στήριγμά του.

— Φυλάξου, ὦ Τυχιάδη, μοῦ ἀποκρίθηκα, μήπως μετανοιώσῃς ἀργότερα γιὰ τὴν κοροϊδίαν σου. Ἐγὼ ξέρω τί ἔπαθε ἀφτὸς ποῦ ἐκλεπτε τὰ ὀβολάκια ποῦ βάναμε στὴ χάρη του κάθε πρωτομνηνιά.

— Τρομερὰ ἔπρεπε νὰ πάθῃ, εἶπεν ὁ Ἴωνας, ἀφτὸ ἦταν ἀγιογδύτης. Μὰ μὲ ποιὸν τρόπο, ὦ Ἐφικράτης, τόνε παιδεύε; Γιατὶ θέλω νὰ τὸ μάθω, ἂν καὶ τοῦτος εἰδὼ ὁ Τυχιάδης περισσότερο δὲ θὰ πιστέψῃ.

— Πολλὰ ὀβολάκια, λέει κείνος, ἦτανε ριγμένα μπροστὰ στὰ πόδια του καὶ μερικὰς ἄλλες μονέδες ἀσημένιες, κολλημένες στὸ μερὶ του μὲ κερί, καὶ πλάκες ἀπὸ ἀσημί, ταξίματα κάποιου ἢ πλερωμὴ γιὰ τὴν γιαιτρεία κείνων, ποῦ μὲ τὴ χάρη του πάψανε νὰ τοὺς τρώνε οἱ θέρμες. Μὰ εἶχαμε γιὰ σείζῃ ἓνα δοῦλο Ἀφρικάνο, καταραμένο ἄνθρωπο. Ἄφτὸς πι-χειρίστηκε τὴ νύχτα νὰ τὰ κλέψῃ ὅλα κείνα· καὶ τὰκλεψε παραφυλάζοντας τὴ στιγμὴ ποῦ εἶχε κατεβεῖ τὸ εἶδωλο. Μὰ ὅταν ὁ Πέλιχος, ἄμα γύρισε,